

12. Aineeton kulttuuriperintö ja uskonto

Opetusvinkkejä

1. Aineeton kulttuuriperintö tarkoittaa esimerkiksi sukupolvelta toiselle siirtyviä perinteitä, esittäviä taiteita, rituaaleja ja juhlia, luontoon liittyviä tietoja ja käytäntöjä sekä perinteisiä taitoja. Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede ja kulttuurijärjestö Unesco laati vuonna 2003 yleissopimuksen aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta, ja Suomessa se astui voimaan vuonna 2013. Sopimuksen toimeenpanosta vastaa Suomessa Museovirasto, joka esimerkiksi ylläpitää Elävän perinnön wikiluetteloa, jonne suomalaiset voivat ehdottaa aineettoman kulttuuriperinnön muotoja. Luettelo löytyy osoitteesta:
<https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/>
Opiskelijat tutustuvat sivustoon itsenäisesti, ja heidän tulee etsiä luettelosta, millaista uskontoon liittyvää aineetonta kulttuuriperintöä siitä löytyy. Löydöt kootaan lopuksi yhdessä keskustellen. Opiskelijat voivat myös miettiä, keksisivätkö he luetteloon lisättävää.
2. Opiskelijat tekevät itsenäisesti tai parin kanssa kirjan tehtävän 4. Olet saanut kovasti toivomasi kesätyöpaikan matkailuyrityksestä, joka järjestää aasialaisille turisteille lomamatkoja Suomeen. Sinulle annetaan tehtäväksi esitellä kiinalaiselle turistiryhmälle suomalaista tapakulttuuria ja juhlaperinnettä sekä uskonnon vaikutusta niihin. Laadi aiheesta muutaman minuutin puheenvuoro, jonka voisit esittää ryhmälle. Puheenvuorot voidaan esittää koko ryhmälle tai pienryhmissä. Opettaja voi pyytää tehtävän palautuksen myös esimerkiksi kirjallisena, äänitteenä tai videona.
3. Opiskelijat selvittävät, miten esimerkiksi juhannuksen, kekrin ja joulun vietossa yhdistyvät suomalaisen muinaisuskon ja kristinuskon perinteet.
4. Opiskelijat jaetaan pieniin ryhmiin, ja tehtäväksi annetaan tutustua eri herätysliikkeiden kesäjuhliin ja niiden merkitykseen. Ryhmille annetaan 15 minuuttia aikaa etsiä aiheesta tietoa ja 10 minuuttia aikaa tehdä lyhyet muistiinpanot. Tiedot kootaan lopuksi yhdessä keskustellen.
5. Vinkkejä rikasteiden käyttöön:
 - a) Juhlaperinne -aiheen yhteydestä (kohta 12.1) löytyy linkki Helsingin sanomien artikkeliin, jossa on haastateltu HS-raatilaisia siitä, tuleeko kristilliset erityispyhät säilyttää. Opiskelijat tutustuvat artikkeliin ja lukevat

joitakin kyllä ja ei -vastauksia. Aiheesta järjestetään lyhyt väittely, jossa puoltavat ja vastustavat kannat jaetaan opettajajohtoisesti tai opiskelijoiden todellisen mielipiteen mukaisesti.

- b) Musiikin ja uskonnon väliseen suhteeseen suomalaisessa kulttuuriperinnössä löytyy luvusta useita rikasteita: artikkeli kolttasaamelaiden itkuvirsistä (kohta 12.3), artikkeli Suvivirren yhteislaulutapahtumasta (kohta 12.4) sekä video Suomen uuspakanallisen yhdistyksen pitämästä rumpupiiristä (12.4. alla). Lisätietoa yhdistyksestä ja rumpupiiristä löytyy tämän linkin takaa: <https://lehto-ry.org/v2/tapahtumat/>
Opiskelijat tutustuvat näihin aineistoihin, jonka jälkeen he pohtivat, millaisia merkityksiä ja yhteyksiä uskonnolla ja musiikilla on. Miksi musiikki on tärkeä osa uskonnollisuutta?
Rumpupiirivideo voidaan myös katsella yhdessä ja pohtia, eroavatko kristillisen tradition ja muinaissuomalaisen tradition suhde musiikkiin toisistaan.
- c) Teatteriaiheen yhteydessä on linkki HSTV:n videoon (kohta 12.5) kevään 2017 Via crucis- näytelmästä, jossa Jeesuksen roolissa oli Maria Ylipää ja tulkinta Jeesuksen kärsimyshistoriasta oli tuotu nykyaikaan. Video katsotaan yhdessä, ja sen jälkeen mietitään, miksi Ristin tie -näytelmän suosio on niin suuri vuosikymmenestä toiseen.

Näkökulmia oppikirjan tehtäviin

1. SELITÄ KÄSITTEET

Selitä käsitteet aineeton kulttuuriperintö ja digitaalinen kulttuuriperintö.

- aineetonta kulttuuriperintöä ovat erilaiset suulliset perinteet, tavat, juhlat, rituaalit, taidot, tiedot ja käytännöt
- aineettoman kulttuuriperinnön tuloksena voi syntyä aineellista kulttuuriperintöä, esimerkiksi käsityöläistuotteet
- aineeton kulttuuriperintö on jotakin sellaista, mikä koetaan tärkeäksi osaksi suomalaista kulttuuria ja elämää, ja jota halutaan suojella ja säilyttää tuleville sukupolville
- digitaalinen kulttuuriperintö tarkoittaa kaikkea digitaaliseen muotoon tallennettua kulttuuriperintöä. Se voi olla esimerkiksi valokuva, video, äänite, rekonstruktio jo kadonneesta tai hävinneestä aineellisesta tai aineettomasta asiasta

2. LISTAA TÄRKEIN KULTTUURIPERINTÖ

Mitkä asiat ovat mielestäsi tärkeintä suomalaista aineetonta kulttuuriperintöä?

Listaa viisi asiaa, ja perustele miksi juuri ne ovat merkityksellisiä.

- Opiskelijan oma vastaus

3. MIELLEKARTTA: USKONTO KULTTUURIPERINNÖSSÄ

Tehtävä voidaan tehdä joko liittyen ainoastaan aineettomaan kulttuuriperintöön, tai lopuksi sekä aineellisesta että aineettomasta kulttuuriperinnöstä ja uskonnosta.

Keskeisiä asioita ovat esimerkiksi:

- sekä muinaissuomalainen usko että kristinusko vaikuttavat voimakkaasti suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- uskonto näkyy aineettomasti tavoissa, juhlissa, arvoissa, uskomuksissa, rituaaleissa...
- uskonto näkyy myös arkkitehtuurissa, taiteessa, musiikissa, näytelmissä, runoudessa, kirjallisuudessa, elokuvissa, kaikessa kulttuurissa
- suomalaisessa kulttuurissa on läsnä uskonnon vaikutus tavalla tai toisella, kulttuurin ja uskonnon erottaminen toisistaan ei aina ole mahdollista
- muinaisuskon seurauksena tietyt luonnonpaikat koetaan pyhiksi
- eläimiin liittyvät uskomukset
- kirkkoarkkitehtuuri tärkeä osa suomalaista rakennusperintöä
- uskonto inspiroinut taiteilijoita kautta aikojen
- uskonto on kulttuurissa usein taustalla vaikuttava voima, jota ei tuoda esille korostetusti, esimerkiksi elokuvissa usein näin

- erityisesti Raamatun ja Kalevalan merkitys suomalaisessa kulttuurissa valtava
- 1800-luvulla taiteilijoita inspiroivat myös esoteeriset vaikutteet

4. ESITTELE TAPAKULTTUURIA JA JUHLIA

Olet saanut kovasti toivomasi kesätyöpaikan matkailuyrityksestä, joka järjestää aasialaisille turisteille lomamatkoja Suomeen. Sinulle annetaan tehtäväksi esitellä kiinalaiselle turistiryhmälle suomalaista tapakulttuuria ja juhlaperinnettä sekä uskonnon vaikutusta niihin. Laadi aiheesta muutaman minuutin puheenvuoro, jonka voisit esittää ryhmälle.

Opiskelija voi palauttaa vastauksen eri tiedostomuodoissa, kuten tekstinä, videona tai äänitteenä.

Puheenvuorossa voi kertoa esimerkiksi seuraavanlaisia asioita:

- kristinusko ja suomalainen muinaisusko näkyvät vahvasti suomalaisessa tapakulttuurissa ja juhlissa
- suomalaista työmoraalia, rehellisyyttä ja tunnollisuutta on pidetty usein protestanttiseen työn etiikkaan liittyvänä
- suomalaisten vahva suhde luontoon ja ympäristöön voidaan nähdä kansanuskon perintönä
- suomalaisilla erityinen suhde karhuun, joka ollut toteemieläin
- sauna koetaan pyhäksi paikaksi, se on liittynyt sekä elämän alkuun että päättymiseen
- saunatavat tärkeitä, saunalla uskottu olevan oma haltijansa
- kinkeriperinteen kautta kristinuskon käytänteet juurrutettiin hiljalleen, vähitellen syntyi luterilainen yhtenäiskulttuuri ja tavat kansanuskon vaikuttaessa edelleen taustalla
- pietismin seurauksena syntynyt rippikouluperinne edelleen tärkeä osa suomalaista kulttuuria
- usein siirtymäriitit kristillisiä, vaikka kulttuuri osin maallistunut
- kalendaaririiteissä kansanusko ja kristinusko usein sekoittuvat, esimerkiksi joulun, laskiainen, juhannus
- suurimassa osassa vuodenvuoroon liittyviä juhlia on taustalla uskonnon vaikutusta
- herätysliikkeiden kesäjuhlat kokoavat vuosittain suuren määrän suomalaisia

5. SAAMELAISNOITIEN TAIDOT

Lue artikkeli [Emeritusprofessori: ”Saamelainen noita on myönteinen käsite”](#) ja vastaa kysymyksiin.

a) Millaisia taitoja saamelaisilla noidilla on ollut?

- erilaisten sairauksien ja vammojen parantaminen
- perhe-elämän ongelmista auttaminen
- yhteyden pitäminen tuonpuoleiseen ja tiedon hakeminen sieltä tämänpuoleiseen
- yhteisön luontosuhteen ylläpitäminen, keskustelu luonnonvoimien ja eläinten kanssa

b) Miten eri tavoin saamelaiskulttuurissa on käytetty rumpua?

- siirtymiseen eri maailmojen välillä
- ennustamiseen ja esimerkiksi kalaonnan tai vastaavan tutkimiseen
- myös musiikkiin
- parantamiseen
- kommunikointiin luonnon kanssa